

Utdanningsdirektoratet

Oslo, 16. mars 2021

Høring Forslag Nasjonal rammeplan SFO

Vi viser til høringsnotat om nasjonal rammeplan for SFO. Nedenfor følger SAFO sitt hørings-svar.

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner (SAFO) er en paraplyorganisasjon for Norges Handikapforbund (NHF), Norsk Forbund for Utviklingshemmede (NFU) og Foreningen Norges Døvblinde (FNDB). Vår felles visjon er likeverd og likestilling for mennesker med nedsatt funksjonsevne. Organisasjonene samarbeider om å gjøre FN-konvensjonen om rettighetene for mennesker med nedsatt funksjonsevne til en realitet i Norge.

SAFO velger å ikke kommentere de av Utdanningsdirektoratets spørsmål, hvor vi ikke har merknader. Vårt høringssvar kan i hovedtrekk oppsummeres som følger, med mer utdypende kommentarer og noen tillegg i teksten:

- ◇ **I innledningen til rammeplanen må det i tillegg til de menneskerettighetskonvensjonene som det allerede er henvist til, også henvises til Funksjonshemmedekonvensjonen CRPD.**
- ◇ **Reell inkludering i SFO må sikres gjennom omgivelser uten fysiske barrierer, organisatoriske og pedagogiske tiltak og individuell tilrettelegging og assistanse der det er nødvendig.**
- ◇ **Barn med funksjonsnedsettelser har behov for omsorg, tilsyn, vennskap, og en meningsfull fritid og lek. De har behov for å bli hørt, å bli anerkjent, og å få delta i fellesskapet. Dette er ikke «særskilte behov», men de samme behovene som alle barn har.**
- ◇ **Gode intensjoner er ikke nok. En rammeplan sikrer ikke i seg selv et godt og likeverdig tilbud, men skjer ved god bemanning og gode rammevilkår**
- ◇ **Barn med nedsatt funksjonsevne får ikke et likeverdig tilbud på SFO når ressursene ikke sikres gjennom tettere bemanning/ videreføring av enkeltvedtaket som gjelder i skoletiden.**
- ◇ **Rammeplanen må tydeliggjøre en plikt til å sikre inkludering**
- ◇ **Barna skal oppleve likestilling, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, nasjonal bakgrunn eller andre forhold.**

- ◇ **Heller god kvalitet og likeverdig tilbud på nasjonal nivå enn lokale variasjoner**
- ◇ **Det bør være krav til pedagogisk utdanning hos leder for SFO**
- ◇ **Det bør være krav til en årsplan i SFO, og nedfelte rutiner for utarbeidelse, oppfølging og evaluering av planen.**
- ◇ **Navnet SFO bør beholdes**

Utkastet til rammeplaner bidrar ikke nok til å gi et godt og likeverdig tilbud til barna i SFO.

En av SAFOs viktige saker er å arbeide for en skole med reell inkludering.

Funksjonshemmedekonvensjonens (CRPD) artikkel 24 slår fast at partene skal «sikre et inkluderende utdanningsystem på alle nivåer». CRPD-komiteen har utdypet hva som kjennetegner ekskludering, segregering, integrering og inkludering. Det påpekes blant annet at det er segregering når undervisningen av funksjonshemmede elever og studenter finner sted i egne lokaler som er utformet eller brukt med sikte på å ta imot mennesker med en eller flere funksjonsnedsettelse, atskilt fra andre uten funksjonsnedsettelse. Det påpekes også at for å sikre inkludering må hele systemet, med innhold, undervisningsmetoder, tilnæringsmåter, strukturer og strategier utformes på en måte som bidrar til at man kan overvinne barrierer og sørge for at det aktuelle alderstrinnet får undervisning der likeverd og deltakelse er i sentrum – i omgivelser som best ivaretar behov og preferanser.

Fysiske barrierer som trapper og fortauskanter bidrar til at rullestolbrukere og andre bevegelseshemmede stenges ute fra det offentlige rom. Manglende universell utforming av IKT og skriftlig informasjon bidrar til at blinde ekskluderes fra den offentlige samtale. Manglende teksting og/ eller tolking av verbal kommunikasjon og informasjon utestenger hørselshemmede fra dialog og informasjon i møter og fra massemedia som TV, radio og film/ video. Mangel på kunnskap om, og bruk av ASK, «Alternativ og supplerende kommunikasjon», innebærer at barn med funksjonsnedsettelse som har behov for dette, stenges ute fra det sosiale og faglige fellesskapet.

I dagens samfunn finner vi fremdeles holdninger som innebærer at funksjonshemmede er annerledes enn andre, har «spesielle behov» og passer best i sammen med «sine egne». Egne skoler, evt egne klasser for funksjonshemmede er heller ikke uvanlig. I stedet for å jobbe for inkludering og tilrettelegging i den allmenne skolen, og i inkluderende klasse- og SFOmiljø, opprettes det som i kommunal terminologi kalles for forsterkede skoler/ klasser eller enheter, hvor inkludering av mangfoldet på langt nær er fullgodt, fordi noen ikke «passer inn».

CRPD – eller funksjonshemmedekonvensjonen, ble underskrevet av Norge i 2007, og ratifisert i 2013. På tross av ratifiseringen viser praksis, blant annet i skolen inkludert SFO, at målsetningen om inkludering ikke følges opp. Inkluderingen fungerer i stor grad godt i barnehagen, men segregeringen starter allerede i barneskolen.

I innledningen i rammeplanens verdigrunnlag inkluderes henvisninger til menneskerettighetskonvensjoner som barnekonvensjonen og ILO-konvensjonen. SAFO vil understreke at det er helt på sin plass i denne innledningen å inkludere en henvisning til FN-konvensjonen om rettighetene til personer med nedsatt funksjonsevne (CRPD). Dette vil bidra til oppmerksomhet om at også barn med nedsatt funksjonsevne skal oppleve å få et godt, likeverdig og likestilt tilbud i SFO. Rent konkret inkluderer konvensjonen presiseringer både om et inkluderende miljø og opplegg samt behovet for et fysisk miljø uten fysiske barrierer (universell utforming). Skal elever med funksjonsnedsettelse sikres inkludering i skolen, må man ikke bare i skolen, men også på SFO, i pakt med CRPD, sikre organisatoriske, pedagogiske og fysiske inkluderende miljøer.

Hva er «særskilte behov» og hvem er «barn med særskilte behov»

Rammeplanen henviser til «barn med særskilte behov». Selv om dette begrepet er brukt i opplæringsloven § 13-7, vil vi anmode om at begrepet ikke blir brukt i rammeplanen. Det er uklart hva som menes med «barn med særskilte behov». Dersom det menes barn med nedsatt funksjonsevne, bør dette begrepet brukes. Barn med nedsatt funksjonsevne har behov for omsorg, tilsyn, vennskap, og en meningsfull fritid og lek. De har behov for å bli hørt, å bli anerkjent, og å få delta i fellesskapet. Dette er ikke særskilte behov, men helt vanlige behov. Det er derfor mer treffende å henvise til barn med nedsatt funksjonsevne. Dersom Udir mener noe annet enn barn med nedsatt funksjonsevne når det henvises til «barn med særskilte behov», må dette klargjøres.

Gode intensjoner er ikke nok

En rammeplan sikrer ikke i seg selv et godt og likeverdig tilbud, men skjer ved god bemanning og gode rammevilkår. Det må være en norm for grunnbemanning, og ikke overlates til den enkelte kommune. Tilstrekkelige ressurser må være på plass, både til det generelle SFO-tilbudet, men også knyttet til enkeltbarn som har behov for tett oppfølging. Barn har ingen rett til å ha assistent på SFO i dag, selv om de har full assistentdekning hele skoletiden. Det fremstår som lite gjennomtenkt at barn som har et stort bistandsbehov skal klare seg med de allerede begrensede ressursene i SFO, når de har 1:1 oppfølging resten av døgnet. SFO har heller ingen plikt til å yte nødvendig bistand til barn som har et stort behov for oppfølging. Primært bør det innføres en rett for barn til å få nødvendig oppfølging i SFO-tiden. Alternativt bør det innføres en plikt for kommunen til å sikre individuell tilrettelegging i SFO, tilsvarende kommunens plikt etter barnehageloven § 37.

Forslaget til rammeplan ivaretar i til en viss grad, men ikke helt, formålet til SFO

Til en viss grad er utkastet til rammeplan et verktøy for å ivareta formålet til SFO. SAFO vil imidlertid også her presisere, som vi gjorde knyttet til ovenfor stående spørsmål at nødvendige ressurser må sikres. Barn med nedsatt funksjonsevne får ikke et likeverdig tilbud på SFO når ressursene ikke sikres gjennom tettere bemanning/ videreføring av enkeltvedtaket som gjelder i skoletiden.

I kapittel 3 står det at «SFO skal vurdere hvordan aktivitetene kan tilpasses for å virke mest mulig inkluderende.» SAFO mener at rammeplanen i større grad bør tydeliggjøre en plikt til å sikre inkludering. Formuleringen bør heller utformes som følger: at «SFO skal tilpasse aktivitetene for å sikre inkludering.»

I kapittel 4 står det at «SFO skal bidra til at barn opplever likeverd, sosial tilhørighet og sosialt fellesskap med andre barn og personalet.» Dette er ikke tilstrekkelig for at barna skal oppleve likeverd. Det er viktig at barna opplever likestilling, uavhengig av funksjonsevne, kjønn, nasjonal bakgrunn eller andre forhold.

God kvalitet og likeverdig tilbud på nasjonalt nivå heller enn lokale variasjoner

SAFO er opptatt av et kvalitetsmessig godt og likeverdig nasjonalt tilbud heller enn lokale variasjoner. Det må være tydelige nasjonale krav til innholdet i SFO, og tilbudet må ikke være avhengig av ressursene eller prioriteringene i den enkelte kommune. Erfaringene med SFO uten klare rammer viser nettopp de enorme variasjonene hvor lokal prioritering har gitt store forskjeller i SFO-tilbudene fra kommune til kommune.

Stilles det i utkastet til rammeplan realistiske krav til innholdet i SFO

SAFO mener at det ikke er realistisk å forvente at rammeplanens målsetting om et godt, likeverdig og inkluderende SFO-tilbud, kan oppfylles uten at det samtidig innføres en rett for barnet til nødvendig bistand, eller en plikt for kommunen til å sikre individuell tilrettelegging, sml. Barnehageloven § 37. Dette forutsetter at det tilføres tilstrekkelig midler til bemanning og individuell tilrettelegging.

Kommer ansvarsforholdene i SFO tydelig frem i utkastet til rammeplan

Barn med nedsatt funksjonsevne har kontakt med ulike instanser (PPT, BUP etc.), og for å ivareta disse barnas behov bør det være et krav til pedagogisk utdanning hos leder.

Det bør det være krav til å ha en årsplan

Det bør være en årsplan. På denne måten blir SFO tvunget til å ha et bevisst forhold til innholdet i SFO-hverdagen. Det kan bidra til økt bevissthet om de planlagte aktivitetene sikrer inkludering av alle barn. Samtidig er det behov for rutiner rundt utarbeiding, oppfølging og evaluering av planen. Det bør pekes på hvem som formelt sett er ansvarlig for at planen et-terlevs, og hvilke tiltak som bør settes i verk dersom årsplanen ikke følges opp.

Foresatte må ha mulighet til å medvirke i utarbeidelsen av planen. Det kan bidra til at en sikrer inkludering i aktivitetene.

Følgende tema i rammeplanen hvor det er størsts behov for støtte- og veiledningsmateriell:

- NFU og HBF: Hvordan inkludere elever med nedsatt funksjonsevne
- HBF: Retningslinjer for medisinhåndtering/ medisiner

Bør SFO få et nytt navn?

SFO bør beholdes

Andre kommentarer til endringer i rammeplanen?

For ungdom som går på SFO i 7. trinn bør det være et krav om at SFO er inkludert i samarbeidet i forbindelse med overgang mellom barne- og ungdomsskole.

Elever som er på SFO 5.-7. trinn må ha rett til å benytte seg av SFO på sin egne, kjente skole, og ikke være avhengig av kommuneøkonomi. Dette bør være et krav i rammeplanen.

Det må være krav om universelt utformet inne- og utemiljø, tilgjengelig for alle.

Med vennlig hilsen

Samarbeidsforumet av funksjonshemmedes organisasjoner

Tove Linnea Brandvik
Styreleder

Janne Skei
Daglig leder

